

Jesu li plastične vrećice doista najveći hrvatski problem?

Privedila: Gordana BARIĆ

Zabrana plastičnih vrećica u Italiji, koja je stupila na snagu s prvim danom ove godine, nanovo je pokrenula aktivnosti na postizanju istoga cilja i u Hrvatskoj. Da se ovaj put ideja o zabrani nastoji doista provesti u djelo, pokazuje najava predsjednika zagrebačkoga ogranka HSS-a Darka Vuletića (istodobno predsjednika *Uprave Hrvatskih šuma*) kako će na sjednici zagrebačke Gradske skupštine 22. veljače 2011. iznijeti sličan zahtjev kojim bi se barem grad Zagreb uvrstio na popis gradova i zemalja u kojima je zabrana uvedena. Zabrana, doduše, ne znači uklanjanje plastičnih vrećica iz naše svakodnevice. Zapravo znači samo smanjenje njihove uporabe, a time i količine otpadnih vrećica koje nedvojbeno jesu, a u tome se čak slažu i suprotstavljene strane, estetski problem na javnim površinama i u prirodi, jer bi bile opterećene određenim davanjima koja bi u konačnici teretila potrošača.

Posljednjih se tjedana u javnim medijima razvila polemika u kojoj su s jedne strane stručnjaci koji iznose provjerene i objašnjive podatke, a s druge strane političari s populističkim izjavama te ekologisti s nepovjerljivim bombastičnim tezama. Posebice praćenima nimalo ugodnim fotografskim prikazima onečišćenja okoliša i uginulih morskih životinja i ptica umotanih u odbačene plastične vrećice.

Susret jedne i druge strane, kako se na kraju pokazalo ipak ne toliko suprotstavljenih stajališta, *oči u oči*, uz mogućnost reakcije na izneseno jednih i drugih, uprizonen je u petak, 11. veljače 2011. u *Europskome domu*.

I dok su političari, kako se isprva činilo, evoluirali te su svoja stajališta ublažili, pa od prvobitnoga govora o zagađenju plastičnim vrećicama počeli govoriti o onečišćenju, stručnjaci su nastojali nazočnu publiku, ali zbog izvještavanja sa spomenutoga skupa i širu javnost, prije svega educirati. Polietilen od kojega se proizvodi najveći dio vrećica nije štetan materijal, a ako je bez dodataka, razgrađuje se u razdoblju do pet godina. Upravo zato te vrećice ne zagađuju, već onečišćuju okoliš. Najveći broj morskih životinja ne stradava od vrećica, već od odbačenoga ribarskog pribora. Vrećice u prirodu ne odlaze same, već ondje završavaju zahvaljujući *pomoći* neodgovornih. Kao i ostala ambalaža, i vrećice su opterećene naknadom za njihovo sakupljanje i odlaganje. Organizacija sustava pitanje je koje nije riješila politika, tj. rješenju ovoga vrlo *vidljivog* problema pridonosi kvalitetan sustav gospodarenja otpadom. U RH se proizvodi i materijal i dio vrećica pa svako opterećivanje novim nametima ili zabrane mogu značiti i gubitak još kojega radnog mjesta. U usporedbi s alternativnim proizvodima iste namjene, plastična je vrećica povoljnija za okoliš. Naime, njezin ekološki trag dva je puta manji od onoga pamučne vrećice i 22 puta manji od onoga papirnate. A ni papirnata ni tekstilna vrećica neće same od sebe završiti u okolišu te odande, kao ni plastična, neće same od sebe nestati.

Atmosfera, iako su u njoj sudjelovali odrasli, na trenutke je podsjećala na onu iz TV emisije *Parlaonica*, posebice na strani onih koji imaju moć progurati političke odluke. Jer, kako stvari u ovoj zemlji stoje, stručnjaci su pred političarima nemoćni. Tako je je za novinarku *Hrvatskoga radija* Tanju DEVČIĆ putovanje od Krasnog prema Svetom Jurju kroz *Park prirode Velebit* zbog ondje prisutnih polietilenskih vrećica estetsko *mučenje* te je spremna koristiti papirnatu ili tekstilnu vrećicu unatoč većem opterećenju okoliša koji izaziva njihova proizvodnja. Prema njezinim riječima, prisutnost polietilenske vrećice u okolišu izrazito je ružno, odbija turiste i zbog toga treba smanjiti njihovu uporabu. Možda bi se trebalo pozabaviti time da se ispred očiju turista uklone još neki estetski problematični prizori, kojih zasigurno ima napretek. Ali se pred prizorima kao što su nelegalna gradnja, uzurpirana obala, osiromašeni građani koji u spremnicima za otpad traže korisno... okreće glava i zatvaraju oči.

Činjenica koja se ne može zaobići jest da svi olako uzimaju ponuđene besplatne vrećice, koje se, prema mišljenju mnogih, koriste samo 12 – 15 minuta. I da bi na njihovu smanjenju trebalo poraditi tako da se poštuje

odluka kupca kada kaže *ne* ponuđenoj vrećici, ali i da sami kupci svjesno to češće govore. Da se u kupnju ide s višekratno upotrebljivim vrećicama ili torbama od netkanih tekstilija (također načinjenih od polietilena kao i većina vrećica). Da se organizacijski i financijski (naknade za gospodarenje ambalažnim otpadom propisane su i prikupljaju se takve kakve su propisane!) pomogne da se ostvare inicijative o sakupljanju otpada od vrećica (i ostaloga miješanoga plastičnog otpada), koji tako sakupljen postaje korisna sirovina za materijalnu uporabu ako nije pretjerano onečišćen, a mogućnost takve uporabe u RH postoji. Plastična vrećica najčešći je proizvod kojim i sami građani pridonose smanjenju otpada jer obično posluži za sakupljanje kućnoga otpada i na kraju završi na odlagalištu (tj. poštuje se jedan od postupaka u smanjenju otpada, a to je prenamjena!). Doduše, odlaganje otpada smatra se najlošijim rješenjem koje razvijene zemlje zakonski izbjegavaju (Švicarska) ili donose planove znatnog smanjivanja (Njemačka, Austrija...). Hrvatska je doista malo učinila na tom planu (vidljivo u praksi) i umjesto da se ulažu napor kako bi se sustavi gospodarenja otpadom unaprijedili i kako bismo se i na tom polju približili Europskoj uniji, traže se rješenja problema koja čak nisu ni u skladu s prihvaćenom europskom regulativom. Naime, *Europsko udruženje prerađivača plastičnih materijala* prijavilo je Italiju *Europskoj komisiji*! Treba li takvo što i ovoj zemlji? Jednostavno rješenje, doduše vrlo skupo, ali dugoročno isplativo, ne samo s obzirom na stanje u okolišu već i s obzirom na pravila kojima će se ulaskom u EU morati udovoljavati, jest energijska uporaba otpada. Polietilenske su vrećice *zamrznuta nafta*. Ujedno, prema iskazu uglednoga znanstvenika s područja polimerstva O. Vogla, najdjelotvornije i najčišće gorivo. Izgaranjem kilograma polietilena razvija se oko 45 500 kJ, a otpadna plastika pospješuje izgaranje ostaloga otpada. Sve to znaju Austrijanci i primjenjuju u samome Beču, čija spalionica otpada grije dio bečkih stanova i osigurava im toplu vodu. A Zagreb se već dulje vrijeme svađa oko spalionice (na kraju će EU biti ta koja će presuditi!), odlagalište Jakuševac posluje na granici zakonitosti (kapacitet, sanacija i sl.). Ali presudan je učinak – ne u mojemu mandatu i ne u mojemu dvorištu. Sve su to stajališta stručnjaka – profesora Igora ČATIĆA (redoviti profesor *Fakulteta strojarstva i brodogradnje* u mirovini i glasnogovornik *Društva za plastiku i gumu*), mr. sc. Maje RUJNIĆ-SOKELE (urednica rubrike *Zaštita okoliša i zdravlja* časopisa *Polimeri*) te Romea DEŠE (pomoćnik direktora proizvodnje *DINA – Petrokemije*, Omišalj).

Čak se i nazočan predstavnik *zelenih* Vjeran PIRŠIĆ složio kako plastika sama po sebi nije loša, ali da stanovnici ove *Lijepje* nisu sposobni odgovorno postupati s takvim otpadom pa ih na neki način treba na to prisiliti.

S druge strane, napor koji treba uložiti da bi se otpad odvojeno odložio i time povećala količina materijalno oporabljenoga ili recikliranoga otpada prepušten je savjesti pojedinca, jer se naplata odvoza otpada, za razliku od mnogih manjih sredina u RH, u Zagrebu (a zabrana vrećica ideja je zagrebačkoga HSS-a) i dalje obračunava prema površini objekta! Odvojeno sakupljanje polietilenskih vrećica prepušteno je pojedincima koji svoje vrijeme i materijalna sredstva troše na edukaciju, ali i na provođenje, pa čak i na odvoz sakupljene sirovine na mjesta gdje se ona može materijalno uporabiti.

Masovni proizvodi, pa i oni čiji je životni vijek kratak pa brzo završe kao otpad, neizbježan su dio civilizacije. Odgovorno postupanje s otpadom, pravilni sustavi gospodarenja otpadom rješenja su problema. Pravilno informiranje i edukacija također mogu smanjiti problem. Zabrane i novi nameti stvaraju nelagodu – naime, rijetko se kada razmotri druga strana i posljedice koje odluke, posebice one politički nametnute, donose.

I jesu li u moru ružnih podataka o gospodarskom stanju ove zemlje doista vrećice najveći problem, u koji su i političari uložili znatne napore, ili se time samo skreće pozornost s važnijih tema?